

Nr 15

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret skrivelse till riksdagen angående vissa av riksdagens revisorer gjorda uttalanden.

I skrivelse till riksdagen av den 8 januari 1960 har fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning av vissa av riksdagens revisorer gjorda uttalanden anfört följande:

Riksdagens revisorer har i sin berättelse om den år 1959 av dem verkställda granskningen av riksgäldskontoret under § 3 meddelat, att revisorerna i sin berättelse angående statsverket, § 28, behandlat frågan om kostnaderna för riksdagstrycket, vartill revisorerna hänvisat. Revisorernas framställning i ämnet utmynnar i vissa rekommendationer och förslag, som syftar till ett nedbringande av kostnaderna för riksdagstrycket.

Revisorerna erinrar bl. a. om de rekommendationer i fråga om recitsskrivningen inom utskottet, som på sin tid lämnades av en av fullmäktige tillsatt sakkunnigutredning angående rationalisering av riksdagstrycket (se bankoutskottets utl. nr 44/1947) och föreslår, att dessa rekommendationer mer allmänt än som hittills skett skall lända till efterrättelse vid utformningen av utskottens uttalanden. Fullmäktige biträder detta förslag, som torde vara ägnat att icke obetydligt nedbringa kostnaderna för riksdagstrycket. I anslutning till vad revisorerna i övrigt i förevarande sammanhang anfört vill fullmäktige framhålla, att fullmäktige för sin del är beredda att, där så påkallas, lämna sin medverkan till varje åtgärd, som kan anses lämplig och ändamålsenlig för att minska dessa kostnader.

I detta sammanhang har fullmäktige funnit lämpligt att upptaga ett annat spörsmål, som berör riksdagstrycket och kostnaderna för detsamma, nämligen utgivningen av snabbprotokollen från riksdagens debatter. Dessa snabbprotokoll, här nedan benämnda Riksdagsdebatterna, började på försök utgivas vid 1952 års riksdag, sedan 1951 års riksdag på hemställen av sammansatt konstitutions- och bankoutskott i utlåtande nr 1 fattat beslut härom och uppdragit åt fullmäktige att ombesörja utgivningen av särskilda debattprotokoll. Utgivningen har sedermera fortsatt vid alla efterföljande riksdagar och sålunda nu blivit en mera permanent institution. Emellertid har det under den gångna tiden visat sig, att Riksdagsdebatterna icke tilldragit sig det intresse utanför riksdagen, som man från början säkerligen räknade med, och detta trots de åtgärder, som från fullmäktiges sida vidtagits för att bland allmänheten sprida kännedom om dessa debattprotokoll. Antalet prenumeranter på Riksdagsdebatterna är sålunda fortfarande jämförelsevis ringa (f. n. 408 för första kammarens och 704 för andra kammarens protokoll) och tenderar snarare att minska än tilltaga. Samtidigt har kostnaderna för Riksdagsdebatterna successivt stegrats och uppgår för närvarande till ca 136 000 kronor för år. Det synes under sådana omständigheter kunna ifrågasättas, huruvida de fördelar man avsett att vinna med utgivningen av Riksdagsdebatterna motiverar de relativt höga kostnaderna för desamma. Om så icke skulle anses vara fallet, torde frågan om Riks-

dagsdebatternas fortsatta utgivning nu böra upptagas till omprövning. Självfallet bör härvid, därest Riksdagsdebatterna skulle finnas böra upphöra, åtgärder vidtagas för att få fram riksdagsprotokollen väsentligt snabbare än vad som för närvarande är fallet. Målsättningen torde här böra vara, att ett protokoll av ordinär storlek (omfattande högst 10 ark) skall kunna föreligga färdigt på åttonde dagen efter plenum. En av fullmäktige föranställd preliminär undersökning har givit vid handen, att möjlighet torde finnas att, särskilt om protokollens stomme göres mindre omfattande än för närvarande, uppnå en sådan snabb utgivningstakt av kamrarnas protokoll inom en relativt måttlig kostnadsram. Merkostnaderna i jämförelse med den nuvarande ordningen för de definitiva protokollens tryckning beräknas sålunda komma att uppgå till allenast ca 46 000 kronor. Mot denna merkostnad bör ställas den kostnadsbesparing, som skulle uppstå genom nedläggningen av Riksdagsdebatterna, ca 136 000 kronor. En nettobesparing av omkring 90 000 kronor skulle sålunda kunna vinnas genom de nu ifrågasatta åtgärderna.

Fullmäktige är för sin del beredda att, därest riksdagen så skulle finna lämpligt, verkställa den ytterligare utredning av frågan, som kan finnas erforderlig för genomförandet av den ovan berörda omläggningen, innan slutlig ställning tages i ärendet.

Skrivelsen har, såvitt den avser frågor rörande statsverket, hänvisats till statsutskottet. Övriga i skrivelsen upptagna frågor hänvisades, såvitt gällde kostnaderna för riksdagstrycket, till bankoutskottet och i övrigt till konstitutionsutskottet.

Närmare bestämmelser om riksdagens protokoll finnas i riksdagsstadgan. Enligt dess 5 § 2 mom. skola yttranden, som ledamöter vid kammarens sammanträde avgiva, såvitt ske kan ordagrant av för sådant ändamål anställda tjänstemän upptecknas och utan dröjsmål avlämnas i kammarens kansli, där de till femte söckendagen efter sammanträde kl. 12 middagen böra finnas för genomläsning tillgängliga. Har ledamot icke inom stadgad tid justerat sitt yttrande, anses detsamma ändock såsom av honom justerat. I samma § stadgas vidare att justering av protokollet äger rum inför kammaren på femte söckendagen efter sammanträdet eller, om kammaren då ej sammanträder, vid dess näst därefter inträffande sammanträde. I 82 § riksdagsordningen stadgas att de i kamrarna förda protokoll och övriga riksdagshandlingar skola på statens bekostnad, så tidigt ske kan, av trycket utgivnas, de senare fullständigt och protokollen i den mån kamrarna var för sig förordna.

Ytterligare bestämmelser om protokollen finnas i riksdagsstadgans 28 § enligt vilken riksdagens kansli skall ombesörja tryckningen av alla de handlingar, vilka till kamrarna inkomma eller från dem utgå, med undantag av sådana, som i annan ordning blivit på allmän bekostnad tryckta, för att till kammarens ledamöter utdelas. I andra stycket av samma § uppdrages åt kanslideputerade att sörja för att de i kamrarna förda protokoll samt övriga riksdagshandlingar bliva med största möjliga skyndsamhet tryckta och till kamrarnas ledamöter utdelade.

Enligt 56 § reglementet för riksgäldskontoret åligger det riksgäldsfullmäktige att utgiva de särskilda debattprotokollen i enlighet med av riksdagen fastställda grunder.

På förslag av bankoutsittet (nr 34) fattades 1953 definitivt beslut om fortsatt utgivning av de sedan 1952 som en försöksanordning utkommande särskilda debattprotokollen. Frågan om en snabbare publicering av riksdagens protokoll hade före 1952 diskuterats vid flera tillfällen men utan att avsätta några resultat. Med anledning av den utredning, som gjorts av 1946 års kommitté för riksdagstrycket, framhöll bankoutsittet 1947 i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 44), att det var av betydelse för den politiska diskussionen att riksdagsdebatterna fortast möjligt bleve tillgängliga i tryck för pressen. Hållbarheten av den tidigare inom riksdagen företrädda uppfattningen, att yttrandena icke få i ojusterat skick utlämnas, syntes utskottet diskutabelt icke minst med hänsyn till att referat av eller andra redogörelser för riksdagsförhandlingarna, som publicerades i olika pressorgan, icke sällan av skilda anledningar kunde ge en skev bild av vad som verkligen förekommit. Riksgäldsfullmäktige fick därför i uppdrag att utarbeta förslag till en snabbare publicering av protokollen. Av denna anledning gjordes en utredning av dåvarande riksgäldsdirektören Sandberg, vilken föreslog införande av ett särskilt debattprotokoll som avsågs utkomma dagen efter plenum. Till samma resultat kom den år 1951 tillsatta kommittén för riksdagens protokoll. Denna framhöll att man vid lösningen av frågan om en snabbare publicering av riksdagens protokoll hade att välja mellan två alternativ. Det av kommittén förordade vore att omedelbart efter plenum utgiva ett preliminärt protokoll och sedermera ett definitivt. Det andra alternativet vore att liksom hittills publicera endast ett protokoll, vars utgivning då skulle starkt forceras. Man måste i det senare fallet räkna med att protokollet skulle kunna utkomma tidigast fem å sex dagar efter sammanträdet. De önskemål, som särskilt från pressens sida framstälts om en snabbare publicering, skulle därmed icke tillfredsställas. För att protokollet skulle få något aktuellt värde för pressen, borde det icke utkomma senare än en eller annan dag efter debatten i kamrarna. Då utgivningen av debattprotokollet skulle bli en försöksanordning ansåg kommittén det icke tills vidare behövligt att i vederbörande författningar införa några bestämmelser om protokollets utgivning.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 1) 1951 hänvisade det sammansatta konstitutions- och bankoutsittet till det avsevärda intervallet mellan kammarplenum och protokollets utgivning från trycket, vilket kunde uppgå till två å tre veckors tid. Detta förhållande ansågs ej tillfredsställande. Även om utgivningen av de definitiva kammarprotokollen påskyndades, komme denna dock att dröja ett betydande antal dagar. Behov förelåg därför alltjämt av ett preliminärt protokoll, som kunde utkomma dagen efter förhandlingarna i kamrarna. Utskottet tillstyrkte sålunda kommitténs förslag om utgivning av preliminära debattprotokoll såsom en försöksan-

ordning vid 1952 års riksdag, vilket skulle ske genom riksgäldsfullmäktiges försorg. Protokollen ha sedan dess utkommit under namnet Riksdagsdebatterna.

På initiativ av riksgäldsfullmäktige föreslog bankoutsottet 1953 i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 34), att definitivt beslut skulle fattas om fortsatt utgivning av de särskilda debattprotokollen, i det följande benämnda snabbprotokollen. Som motiv anfördes, att det i varje fall icke kunde komma i fråga att upphöra med utgivningen förrän det tekniskt och organisatoriskt bleve möjligt att åstadkomma definitiva protokoll på ungefär lika kort tid som snabbprotokollen. Som följd av 1953 års riksdagsbeslut inskrevs följande år i reglementet för riksgäldskontoret fullmäktiges uppgift att sörja för denna utgivning.

För att kunna uppfylla de krav, som ställts på snabbprotokollen, ha en rad praktiska åtgärder vidtagits. Vissa förändringar i kamrarnas sammanträdestider ha skett. Stenografpassens längd har väsentligt minskats. Vidare anlitas extra arbetskraft för att utskriiva stenografernas manuskript på maskin. Den snabba utgivningstakt, som uppställdes som mål av 1951 års kommitté, har i stort sett kunnat hållas. Det innebär att snabbprotokoll för ett plenum, som håller på fram till kl. 17, föreligger i tryck nästa dags eftermiddag och kommer postprenumeranterna till handa påföljande dags morgon. För protokoll från kvällsplena uppstår ytterligare en dags tidsutdräkt. Under vårsessionens två senare månader har dock detta tidsschema inte alltid kunnat hållas, utan vissa förseningar ha uppkommit.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i sin skrivelse av den 8 januari 1960 ifrågasatt ett fortsatt utgivande av de s. k. snabbprotokollen. Därest dessa skulle finnas böra slopas, föreslå fullmäktige att riksdagsprotokollen i gengäld skola utkomma betydligt snabbare än hittills varit fallet. Till grund härför åberopas en preliminär undersökning, enligt vilken ett riksdagsprotokoll av normal storlek skulle kunna föreligga färdigt på åttonde dagen efter plenum. För att möjliggöra detta uppställes dock krav på en minskning av protokollstommens nuvarande omfattning.

Enligt utskottets mening är fullmäktiges förslag om förkortad utgivningstid för kamrarnas protokoll för närvarande ej i praktiken genomförbart. Härtill kommer att även en publicering av protokollen på åttonde dagen efter plenum måste anses otillfredsställande med hänsyn till pressens och allmänhetens anspråk på ett snabbt tillhandahållande av detta för den politiska debatten väsentliga arbetsmaterial.

Fullmäktige framhålla i sin motivering för ett eventuellt slopande av snabbprotokollen det enligt deras mening alltför ringa intresset bland allmänheten för dessa protokoll. En sådan bedömning kan dock icke göras enbart på grundval av uppgifter om antalet prenumeranter. Dagliga tidningar, politiska föreningar och offentliga institutioner utgöra exempel på prenumerantgrupper, vilka på olika sätt snabbt vidarebefordra innehållet i riksdagsdebatterna till stora delar av befolkningen. Vidare ha snabbprotokollen betydelse såsom arbetsmaterial för riksdagsledamöterna.

Tungt vägande skäl tala sålunda enligt utskottets mening för ett bibehållande av snabbprotokollen. Utgivningen av dessa protokoll torde även i fortsättningen böra ske i huvudsaklig anslutning till av riksdagen fastställda grunder. Dock synes uppgiften att ombesörja tryckningen av snabbprotokollen lämpligen böra ankomma på kanslideputerade. Genom ett dylikt beslut av riksdagen skulle den dualism hävas, som för närvarande råder mellan utgivningen av kamrarnas protokoll och övriga riksdagshandlingar å den ena sidan samt utgivningen av snabbprotokollen å den andra. Härigenom skulle 56 § reglementet för riksgäldskontoret upphöra att gälla.

Utskottet hemställer alltså,

1) att riksdagen måtte uppdraga åt kanslideputerade att från och med nästa riksdagssession ombesörja tryckningen av de särskilda debattprotokollen (snabbprotokollen) i huvudsaklig anslutning till nu gällande grunder; samt

2) att fullmäktiges i riksgäldskontoret skrivelse av den 8 januari 1960 i vad den hänvisats till konstitutionsutskottet måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört och hemställt.

Stockholm den 7 april 1960

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Ollén*, Olsén, Sve-ningsson, fru Segerstedt-Wiberg, herrar Erik Olsson, Nils-Eric Gustafsson*, Axel Emanuel Andersson* och Palm; samt

från andra kammaren: herrar Pettersson i Norregård, Magnusson i Tumhult, von Friesen*, Jonsson i Haverö, Braconier, Hammar*, Andersson i Linköping, Alemyr*, Henningsson i Hälsingborg och fru Thunvall.

* Ej närvarande vid justeringen.